

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Gıda Bankalarının Türk Vergi ve Muhasebe Sistemi Açısından Değerlendirilmesi

İlknur ESKİN¹

¹Doç.Dr., Trakya Üniversitesi, UUBYO, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, ilknureskin@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2306-7315

Özet: Gıda bankaları, bağışlanan gıdaları ihtiyaç sahiplerine ve hayır kuruluşlarına dağıtan kâr amacı gütmeyen organizasyonlardır. Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında açıklanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında yer alan yoksullukla mücadele, açlığın sona erdirilmesi ve sürdürülebilir tüketim & üretimin sağlanması hedeflerine ulaşılmasında gıda bankalarının önemli bir rolü vardır. Bu organizasyonların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için kamu otoriteleri tarafından sağlanan destekler kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, bu çalışma sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada gıda bankalarının rolünü incelemeyi ve gıda bankalarını Türk vergi ve muhasebe sistemi açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada literatür taraması ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada gıda bankalarının yoksullukla mücadele, açlığın sona erdirilmesi ve sürdürülebilir tüketim & üretim konularında stratejik rolü olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, 2004 yılından itibaren gıda bankalarına yönelik Türk vergi mevzuatında yapılan düzenlemelerle, bağışçıların ve bağışı alanların vergi kanunları ve muhasebe süreci açısından durumu açık bir şekilde ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Gıda Bankaları, Vergi Mevzuatı, Muhasebe

Evaluation of Food Banks in the Context of Sustainable Development Goals from the Perspective of the Turkish Tax and Accounting System

Abstract: Food banks are non-profit organizations that distribute donated food to those in need as well as charities. Among the Sustainable Development Goals declared by the United Nations in 2015 are combating poverty, ending hunger, and ensuring sustainable consumption & production. Food banks are crucial to attaining these objectives. The support provided by public authorities is critical for these organizations to continue their activities. In this context, the purpose of this study is to investigate the role of food banks in accomplishing sustainable development goals, as well as to assess food banks in terms of the Turkish tax and accounting system. The study used literature and document review methods. The study determined that food banks play a strategic role in combating poverty, ending hunger, and promoting sustainable consumption & production. In addition, with the regulations made in the Turkish tax legislation for food banks since 2004, the situation of donors and grantees in terms of tax law and accounting processes has been clarified.

Key Words: Sustainable Development, Food Banks, Tax Legislation, Accounting

1. GİRİŞ

Yoksulluk, açlık ve gıda israfı, Birleşmiş Milletler'in 2015 yılında belirlediği Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında yer alması nedeniyle bu sorunlar politika yapıcıların öncelikli konuları arasında yer almaktadır. Bu sorunların çözümü olarak görülen gıda bankaları ise giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Michelini vd.,2018:205). Gıda bankaları perakendeciler, gıda şirketleri ve çiftçiler tarafından bağışlanan gıdaları toplayan, depolayan ve ihtiyaç sahiplerine ve hayır kurumlarına dağıtan kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Son yıllarda gıda bankaları düşük gelirli gruplar için önemli bir gıda kaynağı haline gelmiştir (Simmet vd.2018:2). The Global Food Banking Network'ün 2023 raporuna göre, 2022 yılında 2,4 milyar insan gıda güvensizliği yaşadı ve 735 milyon kişi kronik açlıktan etkilendi. İklim değişikliği kaynaklı doğal afetler son yıllarda büyük sorunlar yarattı. Bu bağlamda organizasyon, üye gıda bankaları ve gönüllüler aracılığıyla 6 kıtada 44 ülkede 651 milyon kilogram gıda dağıtımı yaparak ve sağlık hizmetleri sunarak ihtiyaç

sahiplerine önemli destek sağlamıştır. Bu veriler gıda bankalarının etki alanını göstermek açısından önem arz etmektedir.

Gıda bankacılığı dünyanın bazı bölgelerinde yeni olsa da ABD, Kanada ve Avrupa'da daha gelişmiş bir sistemdir. Gıda bankası kavramının kökeni ABD olup, ilk gıda bankası 1967 yılında Phoenix, Arizona'da kurulmuştur. Bu gıda bankasının felsefesi sadece gıda endüstrisindeki fazla gıdayı yoksullukla mücadele eden yerel örgütlere ulaştırmaktı. Buradaki ana fikir, modern ve müsrif bir toplumun, başkalarına kaynak sağlayan bir toplum olarak hareket edebilmesiydi. Bu sistemin talep yerine arz odaklı ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Riches, 2002: 651). Zaman içinde gıda bankacılığı, ABD genelinde kendisine bağlı 200 gıda bankasıyla ilişkili olan ve her biri kiler tipi kuruluşa hizmet veren ulusal gıda bankası olan Second Harvest (hayır kuruluşunun şu andaki ismi Feeding America) kurulmasıyla ulusal bir ağa dönüşmüştür (Parker vd., 2020:926). Bu modelde gıda bankası, gıdanın

toplanıp saklandığı ve daha sonra "gıda depoları" aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine dağıtıldığı bir merkezdir. Birleşik Krallık gibi diğer modellerde ise gıda bankaları, bağışlanan gıdaların toplanması ve dağıtılması sürecinin tamamından sorumludur (Mook vd.,2020:835).Gıda bankalarının işleyişi ve organizasyon yapısı ülkeden ülkeye ve hatta ülke içinde farklılıklar göstermektedir. Bazı gıda bankaları sadece bağışlanan gıda maddelerini dağıtarak yardım hizmetleri sunarken, bazıları da hizmet alanlarını hukuki danışmanlık veya halk eğitimi gibi hizmetleri de içerecek şekilde genişletmektedir (Çuhadar, 2017:689).

Bu çalışma sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada gıda bankalarının rolünü incelemeyi ve gıda bankalarını Türk vergi ve muhasebe sistemi açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın izleyen bölümlerinde sırasıyla sürdürülebilir kalkınma ve gıda bankalarının sürdürülebilir kalkınmadaki rolü incelenmiş, Türkiye'deki gıda bankacılığı sistemi ile gıda bankalarının Türk vergi ve muhasebe sistemi açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Sonuç bölümünde çalışmanın değerlendirilmesi yapılmıştır.

2.SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Sürdürülebilir kalkınma "gelecek nesillerin, ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yetenek ve olanaklarını kısıtlamaksızın, bugünkü ihtiyaçların karşılanmasıdır" olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, sürdürülebilirliği ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç temel boyutta ele almaktadır. Ekonomik boyut kaynakların etkin kullanımına, sosyal boyut sosyal ve kültürel yapıların devamlılığının sağlanmasına, çevresel boyut ise doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimine odaklanmaktadır. Gelir dağılımının adaletli olması, yoksulluğun azaltılması, işsizliğin önlenmesi gibi ekonomik hedefler toplumsal kalkınmayla doğrudan ilişkilidir. Su ve enerji kaynaklarının verimli kullanımı, atıkların azaltılması ve çevre kirliliği gibi konularda ekonomik ve çevresel boyutlar etkileşim halindedir. Bu boyutlar birbirini tamamlayıcı niteliktedir ve aralarında denge kurulması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında en temel görüş, sorunların ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğidir. Bu yaklaşım sadece ekonomik kalkınmaya değil, doğal çevrenin korunmasına ve toplumun tüm kesimlerinin refahını artırmayı amaçlamaktadır. (Seydioğulları, 2013 :19;Engin ve Akgöz, 2013:88).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı, Birleşmiş Milletler' in (BM) 2015 yılında Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni yayımlaması ile çatı bir kavrama dönüşmüştür. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2015-2030 yıllarını kapsamakta ve günümüzün sürdürülebilirlik konularının temelini oluşturmaktadır (Edinsel ve Akdemir, 2023: 439). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2030 yılına kadar yoksulluğu sona erdirmeyi, gezegeni korumayı ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını amaçlayan 17 hedef ve bunlara bağlı 169 alt hedeften oluşan kapsamlı bir plandır (Şekil 1). Planda 17 hedef birbirleriyle bağlantılıdır; bir alandaki eylemlerin diğer alandaki sonuçları etkileyeceği ve kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği dengelenmesi ile olacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca planda belirtilen hedefleri değerlendirilmek için 330 gösterge sunulmaktadır (www.undp.org).

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Kaynak: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals> (17.07.2024)

Gıda bankalarının faaliyetleri sürdürülebilir boyutlarından Hedef 1:Yoksullukla Mücadele, Hedef 2: Açlığı Sonlandırma ve Hedef 12:Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim hedefleri ile doğrudan ilişkilidir (Rovati ,2017:73; Capodistrias vd.,2022:1; Kuasoski vd.,2023:13). Bu hedefler yoksulluğu, açlığı ve yetersiz beslenmeyi sona erdirmeyi ve gıda israfını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu durum gıda paradoksu olarak tanımlanmaktadır. Çünkü BM'ye göre yılda 1,3 milyar ton gıda israf edilirken, diğer taraftan yaklaşık 2 Milyar insan aç ve yetersiz beslenmektedir (www.undp.org).

Yoksulluk, toplumların gelişimini, insanların sağlığını ve refahını tehdit eden çok boyutlu sorunlardan biridir. Yoksulluk farklı ölçütlerle ve farklı bakış açılarıyla değerlendirilse de, parasal yoksulluk kişilerin asgari yaşam standardını sağlamak için temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek gelir düzeyine ulaşamaması olarak ifade edilmektedir (Halkos ve

Gkampoura, 2021 :96). Hedef 1, 2030 yılına kadar yoksulluğu her düzeyde sona erdirilmesini amaçlamaktadır. Bu hedefin 6 alt hedefi de yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik çeşitli politikaları açıklamaktadır. Bunlar; yoksulluğu sona erdirmek için ulusal düzeyde sosyal koruma modellerini hayata geçirmeyi, kadın ve erkeklerin finansal & finansal olmayan kaynaklara eşit erişimini sağlamayı, yoksulların ekonomik, sosyal ve çevresel risklere karşı savunmasını artırmayı, yoksulluğu azaltacak yatırımlar yapılmasını amaçlamaktadır (www.undp.org).

Açlık, “insanların tam anlamıyla üretken ve aktif bir yaşam için ihtiyaç duydukları enerji ve besinleri sağlayacak temel gıda alımından yoksun olmaları durumu” olarak tanımlanırken, yetersiz beslenme “besin eksikliği veya aşırı tüketim sonucu bebeklerde zayıflık, çocuklar ve yetişkinlerde ise fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlık sorunlarına yol açan bir durum” olarak tanımlanmaktadır (Halkos ve Gkampoura, 2021 :97). Hedef 2, 7 hedeften oluşmakta ve 2030 yılına kadar açlığın ve yetersiz beslenmenin sona erdirilmesini ve özellikle çocuklar olmak üzere tüm insanların yeterli gıdaya erişiminin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda sürdürülebilir tarımı ve küçük çiftçileri desteklemeyi amaçlamaktadır. Alt hedeflerden 2.1. çocukların yetersiz beslenme sorunlarını sona erdirmeyi, ergenlik çağındaki kızların, hamile ve emziren kadınların ve yaşlıların beslenme ihtiyaçlarını karşılanmasını amaçlamaktadır (www.undp.org).

Sürdürülebilir üretim ve tüketim “temel ihtiyaçlara yanıt veren ve yaşam kalitesi sağlayan, aynı zamanda hizmet veya ürünün yaşam döngüsü boyunca doğal kaynakların ve toksik maddelerin kullanımını, atık ve emisyonları en aza indiren, böylece gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmayan hizmetlerin ve ilgili ürünlerin kullanımı” anlamına gelmektedir (Halkos ve Gkampoura, 2021 :110). Hedef 12, sürdürülebilir üretim ile tüketim modellerinin teşvik edilmesini açıklayan 11 hedeften oluşmaktadır. Alt hedeflerden 12.3.’de 2030 yılına kadar, perakende ve tüketimde kişi başına düşen gıda israfını yarıya indirmeyi ve hasat sonrası kayıplar da dahil olmak üzere üretim ve tedarik zinciri boyunca gıda kayıplarını azaltmayı amaçlamaktadır (Kuassoski vd. 2023:7).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için BM üyesi ülkeler 2015 yılından bu yana kendi ihtiyaçları ve koşulları doğrultusunda çeşitli politikalar geliştirmiş olsalar da bu politikaların özellikle az gelişmiş ülkelerde olumlu sonuçlar vermediğini ifade edebiliriz. BM'nin 2023 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Raporu'na göre;

pandemi, savaşlar, iklim değişikliği, gelir eşitsizliğinin artması gibi nedenlerle 2015 yılından bu yana yoksulluk, açlık ve gıda güvensizliğiyle karşı karşıya kalan insan sayısında artış olmuştur. Raporda özellikle COVID 19'un yoksulluk oranındaki azalma hızını yavaşlattığı ve yoksullukla mücadelede yaklaşık üç yıldır kaydedilen ilerlemeyi tersine çevirdiği vurgulanmıştır. 2022 yılında dünya nüfusunun yaklaşık %9,2'si kronik açlıkla karşı karşıyadır ve yaklaşık %29,6'sı ise yeterli gıdaya erişemedikleri için gıda güvensizliği yaşamaktadır. 2022 yılında açlık ve yetersiz beslenme nedeniyle 5 yaş altı yaklaşık 45 milyon çocukta kilo kaybı, 148 milyon çocukta gelişim geriliği, 37 milyon çocukta ise obezite sorunu tespit edilmiştir. Açlığa bağlı sorunların özellikle Batı Asya, Karayipler ve Afrika'nın tüm alt bölgelerinde arttığı vurgulanmıştır (UN 2023:14). Diğer taraftan raporda, gıda kayıplarını azaltma hedefine 2016 yılından bu yana ulaşamadığı belirtilmiştir. Raporda tarladan tüketiciye kadar olan tedarik zincirinde %13,2 oranında gıda kaybı yaşandığı, gıda israfının özellikle evlerde ve perakende sektöründe yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yüksek ve düşük gelirli bölgeler arasında gıda israfında da önemli farkların olduğu belirlenmiştir. Örneğin gıda israfının en yüksek olduğu bölge %20 ile Sahra Altı Afrika bölgesi olurken, en düşük gıda israfının olduğu bölge %9 ile Avrupa ve Kuzey Amerika'dır (UN 2023:37).

Türkiye'nin yoksulluk düzeyine baktığımızda, TÜİK'e göre medyan gelirinin %70'i dikkate alınarak hesaplanan yoksulluk oranı, 2022 yılına göre 0.4 puan artarak 2023 yılında % 29,7'ye ulaşmıştır. Ayrıca en yüksek gelire sahip yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay, 2022 yılına göre 1,8 puan artarak %49,8'e yükselirken, en düşük gelire sahip yüzde 20'lik grubun aldığı pay 0,1 puan azalarak % 5,9'a gerilemiştir. Bu veriler Türkiye'de yoksulluğun önemli bir sorun olduğunu ve gelir eşitsizliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir (TÜİK Haber Bülteni, 2024). 2017 yılında yapılan Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması'na göre, ülke nüfusunun %23,4'ü son bir yıl içinde para ve diğer kaynakların yetersizliği nedeniyle yeterli gıda bulamama kaygısı yaşamıştır. Ayrıca, ekonomik zorluklar nedeniyle %16,5'inin gereğinden daha az besin tükettiği, %8,4'ünün ise karnı aç olmasına rağmen yemek yiyemediği rapor edilmiştir (Atasoy vd., 2021:99). Türkiye'nin gıda israfının boyutu ise Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) tarafından hazırlanan 2023 İsraf raporunda açıklanmıştır. Rapora göre; Türkiye dünya genelinde kişi başına en fazla gıda israfının yapıldığı 10 ülke arasında 3.sırada yer almaktadır. Raporda, gelişmekte olan ülkelerdeki gıda kayıplarının çoğunlukla üretim, depolama, işleme, dağıtım ve pazarlama

aşamalarındaki altyapı eksikliğinden kaynaklandığı, gelişmiş ülkelerde ise perakende ve tüketim aşamalarındaki gıda israfından kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca raporda, Türkiye’de üretilen meyve ve sebzenin %25-30’unun tüketiciye ulaşmadan çöpe gittiği ifade edilmiştir (TİSVA 2023:55-57).

3. GIDA BANKALARININ SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADAKİ ROLÜ

Gıda bankaları, toplumdaki açlık sorununu azaltmak amacıyla aşevleri, hayır kurumları ve barınaklar gibi üye kuruluşlara ve doğrudan bireylere gıda temin eden, süreci organize eden, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Gıda bankaları çeşitli yöntemlerle gıda tedarikini sağlamaktadır. İlk yöntem üretilen ürünün son kullanma tarihinin geçmesi, fazla üretilmesi, hasarlanması, pazarlama ve diğer nedenlerle tüketilmemesi nedeniyle gıda sektöründeki işletmelerden temin edilen gıdalardır (Ataseven vd. 2020:104). İkinci yöntem üreticilerden maliyet fiyatına gıdanın satın alınmasıdır. Üçüncü yöntem ise gıda bankalarının “İşbirlikçi Tedarik Programı” vasıtasıyla üreticilerden ve tedarikçilerden aldığı bağışı kullanarak üreticilere gıda ürettirmesidir (Aday ve Aday, 2021:298). Gıda bankaları gıda yardımını doğrudan ihtiyaç sahiplerine gıda vererek, çek veya nakit yardımı yaparak gerçekleştirebilir. Gıda yardımında gıda bankaları ihtiyaç sahiplerine doğrudan gıda temin etmektedir. Çek yardımında ihtiyaç sahiplerinin belirli mağazalarda belirli miktar ve değerdeki gıdaya ulaşması sağlanmaktadır. Nakit yardımında ise, ihtiyaç sahiplerine gıda ihtiyaçlarını karşılamaları için para verilmektedir (Gentilini, 2013:7).

Gıda bankalarının kendilerine özgü yapıları gereği gıda sektöründeki diğer işletmelere göre bazı zorlukları yönetmek durumundadır. Gıda bankaları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olmasından dolayı sadece finansal başarılarıyla değil aynı zamanda ihtiyaç sahiplerine dağıttıkları gıda miktarı gibi performanslarıyla da ölçülmektedir. Bu nedenle gıda bankalarının gıda, gönüllüler ve fonları etkin bir şekilde koordine etmesi gerekmektedir. Sistemde bağışlanan gıdanın kalite, çeşitlilik ve miktarında bir standardizasyonun olmaması ve bağışlanan para miktarının farklılık göstermesi önemli bir faktördür. Hem tam zamanlı hem de yarı zamanlı çalışanların yanı sıra gönüllülerin varlığı da operasyonların etkin bir şekilde yürütülmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca tedarik zincirindeki verimsizliklerden kaynaklanan gıda bozulmaları da maliyetleri artıran önemli bir faktördür. Gıda bankaları, bağışlanan her dolar için genel giderlerinin nasıl kullanıldığını açıklamak zorunda

olmasından dolayı ofis, depo ve ekipman gibi fiziksel koşulları ticari işletmelere göre daha sınırlıdır. Dolayısıyla operasyonel verimliliğini artırmaya yönelik yenilikçi süreçler geliştiren gıda bankalarının varlığını sürdürdüğünü söyleyebiliriz (Ataseven vd.,2018:828-829). Örneğin, 1989 yılından buyana İtalya’da faaliyetlerine devam eden Banco Alimentare, operasyonlarını daha etkili hale getirmek için web tabanlı “Bring the Food” adlı bir uygulama geliştirmiştir. Banco Alimentare, Birleşik Krallık merkezli çok uluslu perakendeci Tesco, FareShare ve İrlanda merkezli sosyal girişim FoodCloud ile iş birliği yaparak, mağazalardaki fazla gıdaları ihtiyaç sahiplerine dağıtmak için yenilikçi teknoloji kullanmaktadır. Bu teknoloji, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla bağış yapacak şirketleri eşleştirerek, bağışların ihtiyaç sahiplerine daha etkin bir şekilde ulaştırılmasını sağlamaktadır (Michelini vd.,2018:207).

Gıda bankaları, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kamu kaynaklarının yetersiz olduğu durumlarda sosyal sorumluluk üstlenerek sorunların çözümüne önemli katkı sağlamaktadır. Bu organizasyonlar, mikro kredi ve mikro finans uygulamalarıyla ihtiyaç sahiplerine destek sağlayarak iş imkanları yaratmaktadır. Özellikle ev kadınlarına sağladığı desteklerle, kadınların becerilerini geliştirmelerine ve kendi başlarına geçinmelerini sağlayabilecekleri iş kurabilmelerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla hem işsizlik sorununun çözümünde hem de kadınların ekonomik olarak güçlenmesinde olumlu etkileri bulunmaktadır (Sürmen ve Aygün, 2009:194).

Gıda bankaları, iklim değişikliğinin küresel etkilerini azaltmada da önemli bir rol üstlenmektedir. The Global Food Banking Network’ün 2023 raporuna göre, üye gıda bankalarının gıdaların %65’ini yerel kaynaklardan temin etmesi, gıda atıklarını azaltarak çevresel ayak izlerini minimize etmelerine katkıda bulunmaktadır. Bu uygulamanın sonucunda 1.5 milyar kilogram CO2 eşdeğeri emisyon önlenmiş olup, bu miktar bir yıl boyunca 336.000 aracın yollardan çekilmesine eşdeğerdir.

Rovati (2017) İtalya’daki, Kuasoski vd., (2023) Brezilya’daki gıda bankalarını inceledikleri çalışmalarında gıda bankalarının Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından Hedef 1 (yoksullukla mücadele), Hedef 2 (Açlıkla mücadele) ve Hedef 12’ye (sorumlu tüketim ve üretim) doğrudan katkıda bulunduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda gıda bankalarının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında stratejik bir role sahip olduğunu ifade edebiliriz. Gıda bankacılığı, devletin teşvikiyle sağlanan bedelsiz yardımlar aracılığıyla

açlık ve yoksulluk koşullarını azaltmayı hedeflemektedir. Bu organizasyonlar, işletmelere kullanılamaz hale gelen ürünlerini değerlendirme fırsatı sunarken, aynı zamanda devletin sağladığı vergi avantajlarından da faydalanmalarına olanak sağlamaktadır. Gıda bankacılığı hem sosyal adaletin sağlanmasında hem de israfın azaltılmasında önemli rol oynamaktadır (Aday ve Aday, 2021:302). Durna (2020), özellikle 2008 finansal krizinden bu yana kronik açlık, obezite ve diyabet hastalarının sayısının artması ve gelir eşitsizliğinin derinleşmesi nedeniyle gıda bankalarına olan talebin arttığını, ABD'deki gıda bankalarının sivil toplum örgütlerinin sosyal politika uygulamalarını desteklemesi açısından başarılı örnekler olduğunu vurgulamıştır. Tenuta vd. (2021) Brezilya örneğinde gıda bankalarının ekonomik risk grubunda olan ailelerin ve sosyal hizmetler tarafından hizmet verilen çocukların beslenmesinde rolünü vurgulamıştır. Berti vd. (2021), sosyal dayanışmayı İtalyan gıda bankası Magazzini Social örneğiyle açıklamıştır. Çalışmada gıda bankalarının "gıda paradoksunun" çözümündeki rolü açıklanmış ve Magazzini Social'in gıdayı bir meta olarak değil, bir vatandaş hakkı olarak değerlendirdiği ve bu yüzden fazla gıdaları sadece ihtiyaç sahiplerine değil, tüm yerel halka dağıttığı belirtilmiştir. Ayrıca, bu gıda bankasının sosyal ve çevresel politikalar oluşturmak amacıyla yerel otoritelerle iş birliği yaptığı ifade edilmiştir. Capodistrias vd. (2022) Avrupa'daki gıda bankalarının COVID-19 krizi gibi küresel düzeyde sağlık, ekonomik ve sosyal alanlarda büyük etkiler yaratan bir dönemde, pandeminin yarattığı zorluklara rağmen ihtiyaç sahiplerinin taleplerine önemli ölçüde cevap vererek sosyal krize karşı dayanıklılıklarını kanıtladıklarını ifade etmiştir.

4. TÜRKİYE'DE GIDA BANKACILIĞI SİSTEMİ

Türkiye'de gıda bankalarının hukuki temeli, 27 Mayıs 2004 tarihinde kabul edilen "Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında" Kanun ile atılmıştır. Kanunun üçüncü maddesinde gıda bankaları "*bağışlanan veya üretim fazlası sağlığa uygun her türlü gıdayı tedarik eden, uygun şartlarda depolayan ve bu ürünleri doğrudan veya değişik yardım kuruluşları vasıtasıyla fakirlere ve doğal afetlerden etkilenenlere ulaştıran ve kâr amacı gütmeyen dernek ve vakıfların oluşturduğu organizasyonlar*" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu kanun kapsamında gıda bankalarını tek çatı altında toplamak amacıyla Gıda Bankaları Birliği kurulmuştur. Gıda Bankaları Birliği, gıda bankacılığı alanında faaliyet gösteren kuruluşların üyelerinden oluşmakta olup, gıda bankaları arasında iş birliği,

koordinasyon ve denetim fonksiyonlarını yerine getirmeyi amaçlamaktadır.

Gıda bankacılığı faaliyetleri, ana sözleşmesinde ve senesinde "gıda bankacılığı yapabilir" ibaresi bulunan vakıflar ve dernekler tarafından yürütülebilir. Derneğin kamu yararına çalışan bir dernek ve vergi muafiyeti olan vakıf olmasının önemi yoktur. Ayrıca dernek veya vakfın faaliyet alanları farklı olsa bile, tüzüğünde veya senesinde ihtiyaç sahiplerine gıda, yiyecek ve yakacak yardımı yapılmasına ilişkin hükümler bulunması halinde gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilirler. Örneğin, eğitim faaliyetleri yürüten bir vakfın senesinde gıda bankacılığı ile ilgili hükümler varsa gıda bankacılığı alanında faaliyet gösterebilir. Ayrıca belediyeler, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında gıda bankacılığı faaliyetinde bulunabilmektedir (Çuhadar, 2017:691).

Türkiye'de gıda bankacılığı faaliyetleri ilk olarak 2004 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı tarafından başlamıştır. Vakıf gıda bankacılığı faaliyetlerini ilk olarak Diyarbakır'da, ardından Konya ve Gaziantep'te başlamıştır. Ülkemizde bu uygulama vakıfların, derneklerin ve belediyelerin sorumluluk almasıyla yaygınlaşmıştır (Vatansever-Deviren ve Kurtuluş, 2020:985).

Temel İhtiyaç Derneği (TİDER), ülkemizde gıda bankacılığı faaliyetlerinden dolayı öne çıkan ve The Global Foodbanking Network organizasyonu tarafından sertifikalandırılmış tek üye organizasyondur. Dernek bugüne kadar 879.106 kişinin ağına kayıtlı gıda bankalarından faydalanmasını sağlamış ve bu kişilere toplam 12.827 ton gıda yardımı yapmıştır. TİDER, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa yürüttüğü projelerle toplumsal sorunlara etkin çözümler sunmayı amaçlamaktadır. "Birlikte Lezzet Doğar", "Mobil Gıda Bankası", "Okuma-Yazma Kursu", "Askıda Yemek" ve "İnsan Kaynakları" gibi çeşitli projelerle, ihtiyaç sahiplerinin yaşam standartlarını iyileştirmeyi ve toplumsal dayanışmayı pekiştirmeyi amaçlamaktadır. Dernek bu projelerle hem gıda israfının azaltılmasında hem de eğitim ve sosyal alanlarda önemli adımlar atmaktadır (TİDER 2022).

5. GIDA BANKALARININ VERGİ VE MUHASEBE SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

5035 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. ve 89. maddelerinde ve Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinde yapılan değişikliklerle, 01.01.2004 tarihinden itibaren fakirlere yardım

amacıyla gıda bankacılığı faaliyetlerinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanacak gıda maddelerinin maliyet bedellerinin, gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılması ve bu teslimlerin Katma Değer Vergisi'nden istisna edilmesi mümkün hale gelmiştir. Bu avantajlardan faydalanmak için, Maliye Bakanlığı'nın belirlediği gıda bankacılığı bağışlarına ilişkin usul esaslara uyulması gerekmektedir. Maliye Bakanlığı, 2004 yılında yayımladığı 251 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile bu konuya yönelik düzenlemelere yer vermiştir.

5281 sayılı "Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu İle Bazı Kanunlarda Değişiklikler Yapılması Hakkında" Kanunla yapılan değişiklik sonrasında gıda bankalarına yapılan bağışların kapsamı genişletilmiştir. Kanun kapsamında 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 40.maddesi 10.bendine "*fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli*" ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklik, gıda bankalarına yapılan bağışlar arasında temizlik, giyecek ve yakacak maddeleri de yer almakta ve bu bağışların maliyet bedelinin gelir vergisi matrahının hesaplanmasında hasılatından indirilmesine olanak sağlamaktadır. Kanun, gıda bankacılığı ile ilgili düzenlemeyi ayrıca 89.maddesinde de ele almıştır. Burada, 10.bentte belirtilen gıda bankalarına yapılan bağışların maliyet bedelinin tamamının, gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilen gelirlerden indirilebileceği ifade edilmiştir (193 Sayılı Kanun; 40/10 madde; 89/6 madde).

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda gıda bankası konusunda doğrudan bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca safi kurum kazancının belirlenmesinde Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazançla ilgili hükümleri geçerli olmaktadır. Bu nedenle, Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde yapılan düzenlemeler, kurumlar vergisi mükellefleri açısından da uygulanabilir hale gelmektedir. Diğer ifadeyle, Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesindeki düzenlemeler, kurumlar vergisi mükelleflerinin gıda bankalarına yaptıkları bağışlardan dolayı vergi avantajlarından faydalanmasını sağlamaktadır (Sürmen ve Aygün, 2009:199). Bu konuda Gelirler İdaresi Başkanlığı tarafından verilen özalgıda "*şirketiniz tarafından ... Derneğine bağışlanan giyecek maddelerinin maliyet bedellerinin Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (10) numaralı bendi ile 251 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirtilen ve yukarıda*

açıklanan şartların sağlanması kaydıyla, safi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün bulunmaktadır" (Özelge, 15.11.2018) şeklindeki görüş kurum kazancının tespitinde gıda bankalarına yapılan bağışların indirim konusu yapılacağını göstermektedir.

5035 sayılı Kanunla, gıda bankalarına yönelik Katma Değer Vergisi Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinde sosyal amaç taşıyan istisnalar başlığına "*...fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin teslimi*" ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklik, gıda bankalarına Maliye Bakanlığınca belirtilen usul ve esaslara göre yapılan gıda bağışlarının teslimi katma değer vergisinden istisna edilmiştir (3065 Sayılı Kanun 17/2 b madde).

251 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde gıda bağışının yapılacağı dernek ve vakıfların özellikleri, bağışa konu olacak malların ve bağışın niteliği, bağışı yapanlar tarafından düzenlenecek belgeler, bağışı alan dernek ve vakıflarca düzenlenecek belgeler ile yapılan bağışların muhasebe kaydı ve beyannamede gösterimi konularına açıklık getirilmiştir. Buna göre, gıda bağışlarının sadece gıda bankacılığı faaliyeti gerçekleştiren dernek veya vakıflara yapılması gerekmektedir. Söz konusu dernek ve vakfın tüzük veya senedinde, gıda bankacılığı faaliyetlerine ilişkin hükümlere yer verilmesi zorunludur. Bağışların gıda maddesi niteliğinde ve şartlı olması gerekmektedir. Vergi mükellefinin bağışa konu olan gıdalar için dernek veya vakıf adına fatura düzenlemesi ve faturada malın maliyet bedelinin açıkça belirtmesi şarttır. Ayrıca söz konusu faturada "*ihtiyaç sahiplerine yardım şartıyla bağışlandığından KDV hesaplanmamıştır*" ibaresi yer almalı ve taşıma için sevk irsaliyesi düzenlenmelidir. Bu bağışlanan gıdalar ticari işletmeye dahil olması durumunda bu malların maliyet bedeli gider olarak kaydedilmelidir. Bu işlem, faturanın hem gelir hem de gider kaydedilmesi suretiyle gerçekleştirilir. Katma Değer Vergisi Kanununun 17/2-b maddesine göre gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara bağışlanan gıda bağışlarının Katma Değer Vergisi'nden istisna olmasından dolayı bağış tutarının vergilendirme döneminde beyannamenin 6. ve 7. satırlarına dahil etmek suretiyle beyan edilmesi gerekmektedir. Bağışlanan gıdalar işletmeye dahil olmaması durumunda ise, söz konusu malın maliyet bedeli (KDV dahil) yıllık beyannamenin bağış ve yardımlara ilişkin bölüme yazılarak gelir vergisi matrahının tespitinde indirim olarak dikkate alınacaktır. Ayrıca tebliğde, bağış alan

dernek ve vakıfların, kendi mevzuatları çerçevesinde belgeleri hazırlamak ve bir örneğini bağışçıya vermekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Dernek veya vakıflara gıda bağışı kapsamında nakit ödeme yapan mükellefler, dernek veya vakıfların bu nakit ile yukarıda belirtilen şartlara uygun olarak ürün satın almaları halinde vergi avantajlarından yararlanabilmektedir. Bu konuda Gelirler İdaresi Başkanlığı tarafından verilen özalgede "gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerince Derneğin bankasına "Gıda bankacılığı faaliyetinde kullanılmak üzere gönderilmiştir." açıklanmalı dekontla havale yapılması, havale edilen meblağ ile Derneğin tarafından söz konusu gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri adına gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi alınarak faturanın da bu gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri adına düzenlenmesi ve Gelir Vergisi Kanununun 40 ve 89 uncu maddeleri ile 251 seri no.lu Gelir Vergisi Tebliğinde belirtilen şartların taşınması kaydıyla, gıda bankacılığı kapsamında doğrudan veya dolaylı olarak bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedellerinin vergi matrahının tespitinde bağış yapanın hukuki statüsüne göre gider veya indirim olarak dikkate alınması mümkün bulunmaktadır" (Özelge, 12.07.2013) şeklindeki görüş vergi matrahının tespitinde gıda bankalarına yapılan nakdi bağışlar karşılığında alınan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedellerinin vergi matrahının tespitinde indirim veya gider olarak dikkate alınabileceğini göstermektedir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde, belediyelerin gıda bankacılığı yapabilecekleri belirtilmiştir. Kanununun 15.maddesinde "Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek" hükmü yer almaktadır. Belediyelerin sorumluluklarına gıda bankacılığı faaliyetlerinin eklenmesi, sosyal yardımların daha geniş kitlelere ulaşması açısından önem arz etmektedir.

Gıda bankacılığı faaliyetlerini yürüten belediyelere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından yapılan bağışlar, Gelir Vergisi Kanununun 40. maddesinin 10 numaralı bendi ve 89. maddesinin 6 numaralı bendi kapsamında yapılan bağış olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle gıda bankacılığı kapsamında belediyelere bağış yapan

mükelleflerin bu bağışlarını gider olarak indirmesi mümkün olmamaktadır. Öte yandan, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında makbuz karşılığında belediyelere yapılan bağışların toplamının, o yılki kurum kazancının veya beyan edilecek toplam yıllık gelirin %5'ine kadar olan kısmı kurum kazancından veya beyan edilecek gelirden indirilebileceği, bunun da kurumlar vergisi veya gelir vergisi beyannamesinde ayrıca gösterilmek kaydıyla yapılabileceği belirtilmesinden dolayı, mükellefler bu hüküm çerçevesinde vergi avantajından yararlanabileceklerdir. Gelirler İdaresi Başkanlığı'nın bu konu ile ilgili yayımladığı özalgede şu görüşü beyan etmiştir: "söz konusu bağışların ihtiyacı bulunanlara adı geçen belediye aracılığıyla yapılması mümkün olmayıp, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14 üncü maddesinde, gıda bankacılığı faaliyetinin belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında sayılması da durumu değiştirmemektedir. Dolayısıyla, belediyelere gıda bankacılığı kapsamında gelir/kurumlar vergisi mükelleflerince yapılan bağışların, safi kazancın tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ıncı maddesinin (10) numaralı bendine göre gider olarak indirilebilmesi mümkün bulunmamaktadır. Ancak 193 sayılı Kanunun 89/4 ve 5520 sayılı Kanunun 10/(1-c) maddeleri uyarınca, söz konusu bağış ve yardımların maliyet bedelinin ilgili yıla ait kurum kazancı veya yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ine (gelir vergisi mükellefleri için kalkınmada öncelikli yörelerde % 10'una) kadar olan kısmının kurumlar vergisi beyannamesi ve gelir vergisi beyannamesinde ayrıca gösterilmek şartıyla kurum kazancından ve beyan edilecek gelirden indirilebilmesi mümkün bulunmaktadır"(Özelge, 24.05.2010).

Gıda bankacılığı faaliyetleri kapsamında gıda bağışı alan dernek ve vakıfların bu süreçlerde kendi mevzuatları ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle bağışlar dernek ve vakıfların mevzuatları çerçevesinde incelenmiştir. 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 11. maddesi, dernek gelirleri için makbuz belgesi düzenlenmesi gerektiğini ve bankaya yatırılan gelirler için banka dekontu ve hesap özeginin alındı belgesi yerine geçeceğini belirtmektedir. Kanun, tüm belgelerin beş yıl süreyle saklanması gerektiğini belirtmektedir. 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre vakıflar yurtiçinden ve yurtdışından nakdi ve aynı bağış alabilmektedir ve bağışların yurtdışında olması durumunda Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bildirmeleri gerekmektedir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 31.maddesinde vakıfların muhasebe kayıtlarının Vakıflar Genel Müdürlüğüne belirlenecek usul ve esaslara göre tutması gerektiği hükmüne bağlanmıştır. Vakıflar

Yönetmeliği'nin 50.maddesinde "vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün resmi internet sitesinde yayınlanan Vakıflar Tek Düzen Hesap Planına uygun olarak tutarlar, bilanço ve gelir tablolarını da bu plan ekindeki örnek tablolara göre düzenlerler" ifadesi yer almaktadır. Maliye Bakanlığı'nın her yıl belirlediği tutarın üzerinde olan vakıflar bilanço esasına göre defter tutmaktadır. Bu tutarın altında kalan vakıflar ise işletme esasına göre defterler tutmaktadır. Bilanço esasına göre defter tutan, gıda bağışları alan vakıflar bu bağışları Vakıflar Tek Düzen Hesap Planının da yer alan "603 Bağış ve Yardımlar" hesabında izleyecektir. Vakıf gıda bağışlarını ihtiyaç sahiplerine teslim etmesi durumunda ise bağış tutarını "633 Amaca Yönelik Giderler" hesabında izleyecektir.

Dernekler Yönetmeliğine göre dernekler, işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Ancak, kamu yararı statüsünde bulunan dernekler ile yıllık brüt gelirleri bir milyon beşyüz bin Türk Lirasını aşan dernekler, takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutmaktadır. İşletme esasına göre defter tutan dernekler, gelir ve giderlerini deftere ayrıntılı olarak yazmak zorundadırlar. Bilanço esasına göre defter tutanlar ise Vergi Usul Kanunu ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarını dikkate alarak defter tutmak zorundadırlar (Dernekler Yönetmeliği, madde 31 ve 32).

6.SONUÇ

Yoksulluk, açlık ve gıda israfı sorunlarının küresel düzeyde çok boyutlu etkileri olmasından dolayı, bu sorunların çözümü için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket edeceği bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, gıda yardım sistemi içinde en yaygın ve en iyi organize edilmiş olan gıda bankaları bu organizasyonlar arasında köprü görevini üstlenmektedir. Gıda bankaları gıda şirketleri ve bağışçılar tarafından bağışlanan gıdaları ihtiyaç sahiplerine ulaştırdıklarında, hem ihtiyaç sahiplerinin düzenli ve güvenli gıdaya erişimini sağlamak hem de israfın azaltılmasına katkıda bulunmaktadırlar. Ayrıca kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak ürettikleri projelerle ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara sürdürülebilir çözümler sunmaktadırlar.

Gıda bankaları gelişmiş ülkelerde uzun yıllardır yaygın bir şekilde faaliyet göstermesine rağmen, bu sistem Türkiye'de yenidir. Türkiye'de bu sistemin yasal temeli 27 Mayıs 2004'te kabul edilen "Gıda Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilmesi ve Kabulü Hakkında Kanun" ile atılmıştır. Daha sonra vergi

mevzuatımızda 2004 yılında yapılan değişikliklerle, mükelleflerin gıda bankalarına yaptıkları bağışlara Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi açısından vergi avantajları sağlanmıştır. Gıda bankacılığı ile ilgili usul ve esaslar 251 Seri Nolu Gelir Vergisi Tebliği ile belirlenmiştir. Bu tebliğde hem bağış yapanların hem bağış alan dernek ve vakıfların dikkat edeceği hususlar belirtilmiştir. Tebliğde, bağış alan dernek veya vakfın tüzüğünde veya senedinde gıda bankası yapacağına ilişkin hüküm bulunması şartı dışında başka bir şart bulunmamaktadır. Bu kapsamda yapılacak bağışların, gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddesi niteliğinde olması ve bağışların bedelsiz olarak ihtiyaç sahiplerine dağıtılması gerekmektedir.

Belediye Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle gıda bankacılığı faaliyetlerinin belediyelerin sorumlulukları arasına eklenmesi, toplumsal dayanışmanın artırılması ve yoksulluğun azaltılması açısından önem taşımaktadır. Örneğin Yusufoglu çalışmasında (2021) Elazığ Belediyesi'nin gıda bankacılığı modelinin bölgedeki yoksulluğu ve yoksulluğun yol açtığı sorunları azaltmada önemli bir rolü olduğunu tespit etmiştir.

Türkiye'de gıda bankalarının faaliyetlerinin etkinliğini değerlendirmek bu makalenin kapsamı dışındadır; ancak sosyal devlet anlayışının gereği olarak kamu otoriteleri tarafından vergi avantajlarıyla desteklenen bu sistemin misyonunu ne kadar yerine getirdiğinin araştırılması gerektiği söylenebilir. Ayrıca gıda bankacılığı yapan dernek ve vakıfların yönetim kurullarında gıda sektöründeki yöneticiler ile sağlık bilimi uzmanlarının yer almasının sistemin etkin bir şekilde işleminde önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye özelinde sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmede gıda bankalarının rolü ve bu rolün gerçekleştirilmesinde kamusal desteklerin etkisi bu alanda daha fazla araştırma yapılarak ortaya konulabilir. Bunun için gıda bankacılığı yapan dernek, vakıf ve belediyelerin verilerini ortak bir veri tabanında paylaşması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Kitap/Makale/Tebliğ

Aday, M. S., & Aday, S. (2021). Gıda Kayıp ve İsrafının Azaltılmasında Gıda Bankacılığı. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*,(9), 298-302.

Ataseven, Ç., Nair, A., & Ferguson, M. (2018). An Examination of the Relationship between Intellectual Capital and Supply Chain Integration in Humanitarian Aid Organizations: A Survey-Based Investigation of

- Food Banks, A Journal of The Decision Sciences Institute, 49 (5): 828-829.
- Ataseven, Ç., Nair, A., & Ferguson, M. (2020). The Role of Supply Chain Integration in Strengthening the Performance of Not-For-Profit Organizations: Evidence from The Food Banking Industry, Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 10 (2):104.
- Atasoy Z.B., Aslan D., Ilgaz Ş. & Merdol TK.(2021). Geçmişten Bugüne Türkiye'de Beslenme Plan, Program ve Politikaların Değerlendirilmesi ve Gelecek İçin Öneriler. Beslenme ve Diyet Dergisi.49(3):99.
- Berti, G., Giordano, C., & Mininni, M. (2021). Assessing the Transformative Potential of Food Banks: The Case Study of Magazzini Sociali (Italy), Agriculture, 11:1-20.
- Capodistrias, P., Szulecka, J., Corciolani, M. & Strom-Andersen, N. (2022). European food banks and COVID-19: Resilience and innovation in times of crisis, Socio-Economic Planning Sciences, 82:1-12.
- Çuhadar, S. G. (2017). Sosyal Politika ile Klientalizm İlişkisi; Gıda Bankacılığı Üzerinden Bir Değerlendirme. Çalışma ve Toplum, 2(53), 689-691.
- Durna, D. (2020). Amerika Birleşik Devletleri'nde Gıda Bankacılığı Uygulaması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20(47):339-354.
- Edinsel, S., & Akdemir, M. A. (2023). Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Türkiye İşletmelerinde Cinsiyet Eşitliği ve Cam Tavan Sendromu. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 22: 439.
- Engin, E., & Akgöz, B. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi. Selçuk İletişim, 8(1):88.
- Gentilini, U. (2013). Banking on Food: The State of Food Banks in High-income Countries, DS Working Paper, 23 (415):7.
- Halkos, G., & Gkampoura, E.C. (2021). Where do We Stand on the 17 Sustainable Development Goals? An Overview on Progress, Economic Analysis and Policy, 70: 96-110.
- Kuasoski, M., Massuga, F., & Doliveira, S.L.D. (2023). Sustainable Development Goals and The Role of Food Banks in Fighting Hunger and Food Waste in the State of Parana-Brazil, Revista de Gestão Social e Ambiental, 18 (3):1-17.
- Michelini, L., Principato, L., & Lasevoli, G. (2018). Understanding Food Sharing Models to Tackle Sustainability Challenges, Ecological Economics, 145:205-207.
- Mook, L., Murdock, A., & Gundersen, C. (2020). Food Banking and Food Insecurity in High-Income Countries, International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 31 (4):835.
- Parker, M.A., Mook, L., Kao, C., & Murdock, A. (2020). Accountability and Relationship-Definition Among food Banks Partnerships, International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 31 (1) :926.
- Riches, G. (2002). Food Banks and Food Security: Welfare Reform, Human Rights and Social Policy. Lessons from Canada?, Social Policy & Administration, 36 (6):651.
- Rovati, G. (2017). The Contribution of Food Banks to Social Solidarity and Positive Peace: The Italian Case, Business Peace and Sustainable Development, 9: 65-75.
- Seydioğulları S.H. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilebilir Enerji, Planlama, 23 (1):19.
- Simmet, A., Tinnemann, P. & Stroebele-Benschop, N.(2018).The German Food Bank System and Its Users : A Cross-Sectional Study, International Journal of Environmental Research and Public Health, 15 (7):2.
- Sürmen, Y., & Aygün, D. (2009). Türkiye'de Gıda Bankacılığı ve Muhasebe İşlemleri, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, XXVI (1):194.
- Tenuta, N., Barros, T., Teixeira, R.A., & Paes-Sousa, R. (2021). Brazilian Food Banks: Overview and Perspectives, International Journal of Environmental Research and Public Health, 18 (23):1-17.
- Vatansever- Deviren, N., & Kurtuluş, G.(2020). Yoksullukla Mücadelede Gıda Bankacılığının Rolü, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13 (73):985.
- Yusufoğlu, Ö. Ş. (2021). Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Elazığ Belediyesi Hayır Çarşısı Örneği. Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi, 8(15): 21-42

Mevzuat

- Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 09.12. 2007 tarih, 26725 sayılı Resmî Gazete
- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 06.01.1961 tarih, 10700 sayılı Resmî Gazete
- 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 02.11.1984 tarih, 18563 sayılı Resmî Gazete
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 03.07.2005 tarih, 25874 sayılı Resmî Gazete
- 5253 Sayılı Dernekler Kanunu, 23.11.2004 tarih, 25649 sayılı Resmî Gazete
- 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, 20.02.2008 tarih, 26800 sayılı Resmî Gazete
- Dernekler Yönetmeliği, 31.03.2005 tarih, 25772 sayılı Resmî Gazete.
- Vakıflar Yönetmeliği, 27.09.2008 tarih, 27010 sayılı Resmî Gazete
- Gelir Vergisi Genel Tebliği Seri No: 251, 21.03.2004 tarih, 25409 sayılı Resmî Gazete
- Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü, GİB. 24.05.2010 tarihli, B.07.1.GİB.4.34.16.1.GVK 89-17 sayılı Özelge.
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, GİB. 12.07.2013 tarihli, 39044742-130-1033 sayılı Özelge
- Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı, GİB. 15.11.2018 tarihli , 64597866-120 (40) E.24205 sayılı Özelge

Diğer

- TİDER (2022). Faaliyet Raporu 2022. <https://tider.org/derin15/uploads/tider-2022-yili-faaliyet-raporu.pdf> (Erişim tarihi: 14.07.2024)
- TİSVA (2023). İsrar Raporu 2023, https://www.tgmp.net/eyayin/israf_raporu_2023.html (Erişim tarihi : 14.07.2024)
- TÜİK Haber Bülteni, 29 Ocak 2024 tarih, 53711 sayı.
- UN (2023). The Sustainable Development Goals Report <https://sdgs.un.org/documents/sustainable-development-goals-report-2023-53220> (Erişim tarihi: 15.07.2024)

The Global Food Banking Network, 2023 Annual Report,
<https://www.foodbanking.org/2023annualreport>
(Erişim tarihi: 17.07.2024)

<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
(Erişim tarihi :17.07.2024)

<https://www.alomaliye.com/2004/12/31/5281-sayili-kanun-vergi-kanunlari/> (Erişim tarihi :17.07.2024)